

туристичного, суспільно-економічного розвитку і збереження середовища; участі зацікавлених місцевих жителів у розвитку міста.

Список літературних джерел

1. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів. Монографія / Борушак М. – Львів : Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2006. – 288 с.
2. Котлер Ф. Маркетинг мест / Ф. Котлер, К. Асплунд, И. Рейн, Д. Хайдер: Пер. с англ. – СПб, 2005. – 376с.
3. Мандюк Н. Л. Застосування інструментів маркетингового управління в процесі розвитку регіональних рекреаційних систем / Н. Л. Мандюк // Електронний фаховий журнал. «Економіка. Управління. Інновації» Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2011. – №2 - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2011_2_31
4. Окландер М. А. Проблеми формування маркетингової системи країни / Окландер М. А. – К. : Наукова думка, 2002. – 168 с.
5. Черчик Л. М. Маркетинг рекреаційних територій: теорія, методологія, практика / Черчик Л. М. – Луцьк : ЛДТУ, 2006. – 136 с.

Музиченко-Козловська О.В.,

к.е.н., доцент кафедри економіки

підприємства та інвестицій

Національний університет “Львівська політехніка”

ВИЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІЙ ТУРИЗМУ В ПРОСТОРОВІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСТ

Процес урбанізації у сучасному світі має значний вплив на глобальну економіку. Глобалізаційні процеси не минули і туристичну діяльність. Завдяки розвитку транспорту та комунікаційних технологій, туристична діяльність поширюється на усю планету, впливаючи на просторову організацію територій, у тому числі великих міст. Важливе місце в науковому дослідженні туризму займає аналіз ролі туристичної функції в суспільно-економічному розвитку різних населених пунктів.

Дослідженням проблем щодо просторової економіки присвячено багато праць вчених та практиків. Серед сучасних дослідників теорії просторової організації соціально-

економічних систем: П.Т. Бубенко [1], М.П. Мальська [2], С.П. Сонько [3], Л.Г. Чернюк [4], Шевчук Л.Т. [5] тощо. Однак основними темами теперішніх наукових напрацювань залишається переосмислення та систематизація наявних теорій регіонального розвитку, а принципово нових концепцій просторової організації господарства чи окремих галузей, зокрема туристичної діяльності, досі не розроблено.

Простір є одним з об'єктів наукового пізнання під час дослідження розвитку туризму та його впливу на соціально-економічні системи, зокрема на функціонування міст. Завдяки розвитку транспорту і, як наслідок, зменшенню транспортних витрат, національні підприємства переросли у транснаціональні компанії, діяльність яких відбувається безпосередньо у містах.

У пошуках нових ідей для бізнесу та поширення підприємницької діяльності на більші території актуальною стає потреба зміни організаційної структури підприємств. У теперішніх умовах господарювання, коли на зміну постіндустріальному шляху розвитку прийшла інформаційна ера, створюється новий порядок соціально-економічних відносин, який назвали “нова економіка”.

В умовах “нової економіки” успішно формується туристичний простір як частина географічного та економічного простору, в межах якого здійснюється туристична діяльність. Такий туристичний простір є функціонально окремим підпростором географічного і суспільного простору, є витвором людини, яка використовує географічне середовище для туризму, а мотивацією її виникнення і розвитку є потреба у відпочинку, пізнанні і отриманні нових вражень.

Використання простору у туристичній діяльності відбувається багатоаспектно, що може спричиняти незручності чи перешкоди для інших видів господарювання чи довкілля у межах цієї місцевості. Важливе місце в науковому дослідженні туризму займає аналіз ролі туристичної функції в суспільно-економічному розвитку населених пунктів. Під туристичною функцією розуміють будь-яку суспільно-економічну діяльність в населеному пункті, спрямовану на обслуговування туристів та задоволення певних туристичних потреб. Розвиток в'їзного туризму стає причиною для активізації сфери надання послуг. Чим більший туристичний рух, тим істотнішу роль відіграє туризм у господарській системі конкретної місцевості, і тим сильніше розвивається її туристична функція. Чим туристична функція є краще розвиненою, тим більшу конкуренцію складає вона стосовно інших суспільно-економічних функцій місцевості і тим вищу позицію займає в її

функціональній структурі. Щодо інших суспільно-економічних функцій, то туризм може виконувати головну, рівноправну, доповнюючу чи додаткову функцію.

Функція туризму – це вплив туристичної діяльності на мешканців, туристів чи бізнес в межах певної території.

Основними функціями туризму є:

- відпочинок, рекреація (задоволення потреб у відновленні фізичних та психічних сил людини);
- оздоровлення, санаторно-курортне лікування (покращення стану здоров'я у результаті туристичних поїздок);
- пізнання, навчання, ділові зустрічі під час туристичних поїздок;
- виховання (формування та розвиток особистості (туриста) під час туристичної поїздки);
- розвиток економіки як чинника впливу на господарство туристичної території;
- охорона довкілля (збереження об'єктів природної спадщини для розвитку туризму та формування екологічної свідомості серед туристів);
- політична функція (формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені);
- містоутворююча (туристична урбанізація і розвиток населених пунктів, де функціонує туризм);
- етнічна функція (відвідування країн своїх предків).

Процеси туристичної урбанізації, які відбуваються у різноманітних населених пунктах, відбуваються в кількох сферах: просторовій, економічній, демографічній та культурній. Ці площини тісно взаємодіють і залежать одна від одної. Туристична урбанізація сіл і селищ відбувається по-різному, і залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників, перш за все, від інтенсивності туристичного руху, а також періоду виконання ними функції відпочинку. Туристична урбанізація, переважно, стосується туристично привабливих територій. Урбанізація як наслідок туристичної діяльності чітко проявляється в межах приморських та гірських територій, а також в історичних містах. Туризм функціонує в таких місцевостях як один з основних факторів розвитку міста, і виступає містоутворюючим сектором економіки. Містоутворюючі – це сектори, продукція і послуги яких здатні залучати до міста грошові потоки, що відповідають потокам товарів

та послуг. Ці сектори здатні вивозити товари та послуги за межі міста, у тому числі за кордон, чи приваблювати туристів туди, де вони розвиваються.

Якщо в місті розвивається переважно один сектор, його вважають монофункціональним. За таким підходом побудували, наприклад, м. Кривий ріг (металургія). В Україні туристична сфера економіки є визначальною у містах: Ялті, Алушті, Хмільнику, Трускавці тощо. Таким містам притаманна специфічна просторова система організації (структура), яка впливає на структуру населення. Така просторова організація спричинена розвитком туристичної індустрії як основної господарської діяльності регіону. Туристична функція проявляється також у великих містах, так званих метрополіях. Однак, мегаполіси належать до поліфункціональних міст, де успішно розвиваються різноманітні сектори економіки завдяки наявній інфраструктурі.

Функціональними частинами туристичного простору є туристичні центри, вузли, регіони, ареали (зони) та туристично-територіальні системи тощо.

Для аналізу просторової організації туризму в багатфункціональних містах (таких, де туризм не виконує містоутворюючої функції) використовують концепцію району туристичної активності, за якою у великих містах лише центр приваблює велику кількість туристів, адже там зосереджена основна частина туристичних ресурсів, наприклад, м. Львів, центральна частина якого віднесена до світової спадщини ЮНЕСКО.

Чинниками, які впливають на туристичну привабливість окремих частин міст (центрів туристичної активності) є зосереджені в центрі міста туристичні об'єкти (пам'ятки архітектури, історії чи культури, різні туристичні заходи (фестивалі, змагання тощо) міста; активна адміністративна та ділова діяльність.

Причиною зосередження туристів у межах таких місць є хороша доступність до центру міста і наявність пішохідних зон чи велосипедних доріжок.

Предметом наукового аналізу є відносини між різними функціональними районами, їхні зв'язки, залежності і трансформації, а також спосіб формування туристичної привабливості та організація туристичного руху в територіальних межах міста, а також сталий розвиток туризму.

У теперішньому глобалізованому світі, де ринки перестали бути національними, постала гостра проблема використання спільного простору різними державами. Економіка перестала бути прив'язаною до окремої географічної території, а охоплює загальнопланетарний простір. Глобалізація та пов'язана з нею регіоналізація істотно

впливають на використання простору та розвиток сучасних соціально-економічних систем. Формуються нові просторові об'єднання, наділені новими функціями та можливостями. У межах міст функціонують територіально-виробничі комплекси, а у туристичній галузі – туристично-рекреаційні, які є попередниками туристично-рекреаційних кластерів, що дуже популярні сьогодні. Об'єднання підприємств у туристичний кластер дасть змогу повною мірою використовувати потенціал та можливості розвитку регіону як просторової системи, враховуючи специфіку туристичної індустрії. Основною ознакою формування об'єднання на основі туристичного підприємства є територіальна обмеженість (приналежність), адже основним, визначальним фактором виробництва у туризмі є природні та історико-культурні ресурси, які зосереджені в межах конкретної місцевості.

Отже, роль туристичної діяльності у просторовій організації соціально-економічних систем регіону, зокрема міст, полягає у такому:

- виступає як містоутворююча галузь (туристична урбанізація і розвиток населених пунктів, де функціонує туризм);
- впливає на просторову організацію соціально-економічних систем (формування туристичних центрів, вузлів, ареалів (зон) та туристично-територіальних систем тощо);
- стимулює економіку регіону (сприяє розвитку транспорту, будівництва, торгівлі, громадського харчування, сільського господарства, житлово-комунального господарства, культури, мистецтва, спорту тощо).

Список літературних джерел

1. Бубенко П.Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку: монографія / П.Т. Бубенко. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 295 с.
2. Мальська М.П. Просторові системи послуг (теорія, методологія, практика): монографія / М.П. Мальська: – К.: Знання, 2009. – 363 с.
3. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми: монографія / С.П. Сонько. – К.: Ніка Центр, 2003. – 287 с.
4. Чернюк Л.Г. Регіонально-просторові економічні системи України: методологія і сучасна практика формування: монографія / [Л.Г. Чернюк, М.І. Фащевський, Т.В. Пепа, Т.М. Качала та ін.]; РВПС України НАН України; Міністерство освіти і науки України,

Черкаський державний технологічний університет. – К.: РВПС України НАН України, Черкаси: ЧДТУ, 2011. – 423 с.

5. Просторовий розвиток регіону: соціально-економічні можливості, ризики і перспективи: монографія / за ред. д.е.н., проф. Шевчук Л.Т. НАН України, Інститут регіональних досліджень. – Львів: Ін-т регіон. дослідж., 2011. – 256 с. – (Сер. “Проблеми регіонального розвитку”).

Наконечна К.В.,

к.е.н., доцент

Гайдученко Т.В.,

студентка

Національний університет

біоресурсів і природокористування України

УРБАНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Вплив глобалізації на показники урбанізації обумовлює надзвичайно важлива відмінність між нинішніми тенденціями і тенденціями минулого. Міста отримують більшість благ, принесених глобалізацією та поступовою інтеграцією економік країн світу. Люди прямують туди, де є робочі місця, які, своєю чергою, з'являються там, де здійснюються капіталовкладення і економічна діяльність. І те, і інше все частіше концентрується в містах, великих і малих, або навколо них. Однак далеко не всі міста створюють достатню кількість робочих місць, що дозволяє задовольнити потреби їх мешканців, число яких все збільшується. Більш того, не всі сегменти населення в рівній мірі користуються благами урбанізації; вони не доходять до тих, хто традиційно знаходиться в соціальній та економічній ізоляції, - наприклад, мігрантів.

В Україні спостерігається стала тенденція до зростання частки міського населення. У 1965 р. показник урбанізації України перетнув межу 50 %. Це сталося значно раніше, ніж загалом у світі. У світовому вимірі урбанізація подолати 50 % рубікон у 2007 р. Проте зростання кількості міського населення в Україні відбувається повільніше, ніж у країнах Європи. Адже у Європі вже у 1950 р. рівень урбанізації становив 51,5 %. Це відставання України від Європи поступово скорочується. Так, за прогнозами ООН у 2050 р. частка міського населення України сягне 79,0 %, а в Європі – 82,0 %.